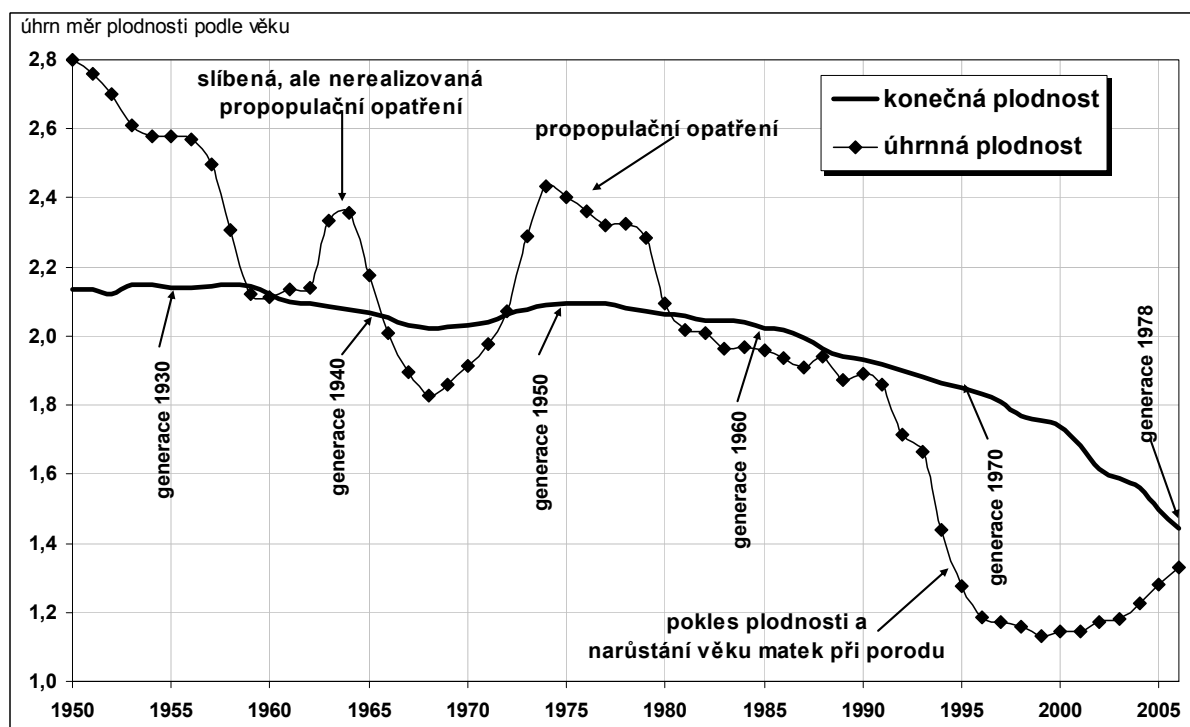

REFLEKTUJE NEDÁVNÝ NÁRŮST POČTU NAROZENÝCH OBRAT
TENDRU PLODNOSTI V ČESKÉ REPUBLICE?

V posledních několika letech jsme svědky euforie, prezentované zejména sdělovacími prostředky, pokud jde o zvyšování počtu narozených dětí v České republice. Oproti minimu zaznamenanému v roce 1999 s hodnotou 89 471 živě narozených dětí se zdá, že rok 2006 se 105 831 živě narozenými dětmi je úspěchem a lze ho, včetně několik předchozích, považovat za zřetelný důkaz obratu prokreačního chování obyvatelstva České republiky. Uvedme proto tato čísla do delšího historického kontextu. V roce 1974 se narodilo živě 194 215 dětí, v roce 1985 byl jejich počet 135 881 a v roce 1994 činil 106 579, přitom tento rok (1994) byl kdysi kvalifikován jako hluboký propad plodnosti oproti předchozímu období (1993: 121 025 živě narozených). Dnes naopak jásáme nad současnými počty a připomínáme, že naposledy jich bylo dosaženo v roce 1994. Opřeme proto naše hodnocení o sofistikovanější ukazatele: úhrnnou plodnost (průměrný počet živě narozených dětí jedné ženě v daném roce) a konečnou plodnost (průměrný počet živě narozených dětí jedné ženě dané generace) v delší perspektivě. Níže uvedený graf zřetelně ilustruje patrně nevratný poklesový trend, a to jak na základě transversálního ukazatele, odhlédneme-li od lokálních výkyvů, tak na základě hodnot konečné plodnosti (pro dosud neznámé věkově specifické hodnoty byla použita hodnota generace předchozí). Devadesátá léta jsou přitom zřetelným důkazem nikoliv akcelerace poklesu, ale spíše svou anomálií propadu. Nedávné zvýšení počtu živě narozených dětí tedy neznamená obrat nízké plodnosti České republiky, ale jen její dočasnou a částečnou kompenzaci.

Jitka Rychtaříková

OBYVATELSTVO PRAHY V PRVNÍCH LETECH 21. STOLETÍ

V rámci administrativního vymezení Hlavního města Prahy žilo k 1. dubnu 2007 již 1 194 407 osob, což bylo více než 11 % obyvatel České republiky. Dnešní hranice této v pořadí již třetí „Velké“ Prahy zabírají areál o rozloze 796 km², tj. 0,6 % výměry republiky. A ani ten zřejmě Pražanům nestačí – stále více se jich stěhuje za jeho hranice, aby tak dle svého názoru spojily příjemnosti, jež jim může poskytnout bydlení „na venkově“ s výhodami nepříliš vzdálené metropole. Stejně úvahy řídí kroky i těch, kteří se do okrajových částí Prahy případně do jejího okolí stěhují z jiných obcí. Ale protože „na venkově“ pouze bydlí, nevytvářejí ho a tak jen rozšiřují de facto areál městské populace. Není to jev nový ani ojedinělý, je jen další fází ve vývoji velkého města. Počet obyvatel na současném území Hlavního města Prahy byl nejvyšší v roce 1993 (k 1.7. činil 1 218 tisíc); od té doby až do roku 2002 klesal (na 1 159 tisíc k 31.12.2002), nyní opět roste. Růst je ale umožněn pouze kladným migračním saldem, k němuž od roku podstatně přispěla změna metodiky sledování vnitřní migrace, když byli mezi stěhující se osoby zahrnuti také cizinci s dlouhodobým pobytem na území České republiky.

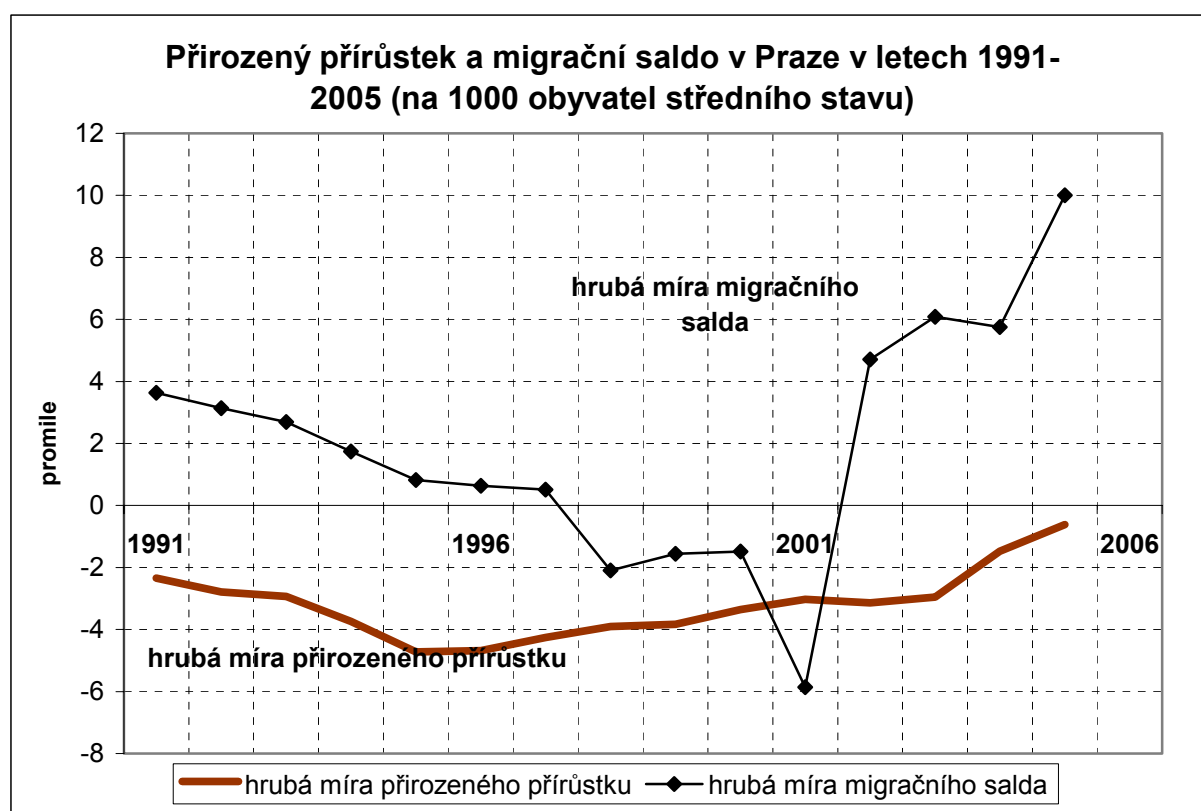
Obyvatelstvo Hlavního města Prahy se vyznačuje dlouhodobě také značnou vnitroměstskou mobilitou, která vydatně přispívá ke změně lidnatosti jednotlivých městských částí. V současné době se Praha člení na 22 obvodů a 57 městských částí. Od roku 2001 do začátku roku 2007 počet bydlících obyvatel klesl v devíti z nich, tvořících ale vesměs jádro města. Největší pokles zaznamenala Praha 1, kde se během šesti let počet obyvatel snížil o desetinu; obdobný pokles zaznamenala i Praha 2, kde byl pokles o 8%; o méně než 5 % klesl počet bydlících obyvatel ve všech městských částech, tvořící „vnitřní“ město. Budeme-li sledovat vývoj podle historických pražských měst (za která jsou ale data pouze ze sčítání lidu), pak se v poslední sledovatelné dekádě (1991-2001) nejvíce počet obyvatel snížil na Malé Straně, na Novém Městě a na Starém Městě, a to o 20 %. Zóna poklesu trvale bydlícího obyvatelstva se postupně rozšiřuje: počet obyvatel klesá dlouhodobě i na Královských Vinohradech nebo na Žižkově, v prvním případě spíše rozšiřováním „city“, ve druhém také přestavbou činžovních domů s původně malometrážními byty na moderní bytové objekty. I ve vnitřní Praze se postupně zastavují některé proluky nebo se přestavují starší domy, ale jen výjimečně se přitom vytváří i bytový fond, takže se počet obyvatel trvale ve středu města bydlících dále snižuje. A tak je dnes hustota obyvatelstva Prahy 1 již pouze 5651 osob na km²; na území Prahy 2 a Prahy 3 činí stále více než 10 000 (průměr za celé území hlavního města Prahy činí 2408 osob na km²). Přitom vůbec nejvyšší hustota obyvatel v novodobé historii Prahy byla zjištěna pro Prahu 2 v roce 1930, kdy zde byly na km² přítomny 42703 osoby. V roce 2007 je větší hustota bydlícího obyvatelstva než na území Prahy 1 na území Prahy 10. V oblastech největší výstavby po druhé světové válce je již hustota výrazně nižší, včetně oblastí s panelovými bytovými domy; není ve srovnání s Prahou 2 ani třetinová.

Na druhé straně škály, pokud jde o růst počtu obyvatelstva, se nacházejí městské části, které poskytují atraktivní prostory pro novou bytovou výstavbu – nikoli pouze bytových domů, ale spíše rodinných domků či vilovou zástavbu. Za šest let se zvýšil počet obyvatel více než dvojnásobně v Praze-Běchovicích a jen o něco méně v Praze-Křeslicích – dlužno ale poznamenat, že v Běchovicích i tak žije

jen 573 osob na km² a v Křeslicích dokonce pouze 178 (stranou ponechávám obdobný, často ještě prudší početní růst lokalit, které se nalézají mimo administrativní hranice Hlavního města Prahy).

Početnost obyvatelstva je pochopitelně pouze jedna proměnná, kterou je možno vyjádřit současný trend. Mění se (a diferencovaně) také skladba populace. Například městské části, z nichž se obyvatelstvo stěhuje, spíše demograficky stárnou, zatímco části, které zaznamenávají početní růst, mají obyvatelstvo mnohem mladší; k 1.lednu 2007 bylo z trvale bydlících obyvatel ve věku 0-14 let v obvodech Praha 1, Praha 2 a Praha 10 méně než 11 %, nejvíce na Praze 15 (tj. včetně Dolních Počernic) – 17 %. Osob ve věku nad 65 let žilo nejméně v Praze 13 (včetně Řeporyjí) a bylo to necelých 7 %; méně než 10 % bydlilo ještě v Praze 14 a dále v Praze 15 (tj. včetně Dolních Měcholup, Dubče, Petrovic a Štěrbohol) a v Praze 17 (včetně Zličína). Celostátní hodnoty pro podíl dětí i starších osob byly k 1. lednu 2007 stejných 14,4%. I když je v Praze osob ve věku 15-64 let v průměru jen nepatrně více než v celé ČR (72,2 % - 71,2 %), v cílových oblastech nové migrace je jejich podíl výrazně vyšší: nejvyšší v Praze Běchovicích a v Praze Libuši, kde přesahuje 80 % : stěhují se sem tedy lidé v produktivním věku, ale z větší části ještě/již bezdětní (je také možné, že jejich již dospělé děti zůstaly bydlet v jiné městské části).

Ludmila Fialová

P O Z V Á N K A

na diskusní večery České demografické společnosti, které se konají
v posluchárně Z 1 Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, Albertov 6,
Praha 2, 2. patro (lze použít výtah)
v 16,30 hodin vždy třetí středu v měsíci

17. října 2007

Bc. Vladimír Hulík, Ing. Petr Mazouch, Mgr. Klára Tesárková

Demografie v oblasti vzdělávání

21. listopadu 2007

Ing. Vladimír Polášek

Sebevraždy v České republice a ve Slovenské republice

12. prosince 2007 (pozor ! 2. středa)

RNDr. Ludmila Fialová, CSc.

Dlouhodobé trendy ve sňatečnosti v České republice

16. ledna 2008

Prof. RNDr. Jitka Rychtaříková, CSc.

Diferenční plodnost v České republice

Vážení přátelé,

jestliže Vás některé téma zaujalo, označte si laskavě příslušný večer do diáře ještě dnes. Další pozvánku dostanete až v lednu 2008. Máte-li zájem o zveřejnění informace o publikaci, která Vás zaujala, o semináři nebo konferenci, které připravujete, zašlete ji na adresu Společnosti. Zařadíme ji do dalšího čísla Zpravodaje, případně na www stránky Společnosti, jež se nalézají na adrese <http://www.natur.cuni.cz> - přidružené organizace. Zpravodaj můžete dostávat e-mailem; stačí sdělit adresu sekretářce společnosti na adresu demodept@natur.cuni.cz Ludmila Fialová

Zpravodaj České demografické společnosti ISSN 1213-7480. Vydává Hlavní výbor České demografické společnosti, Albertov 6, 128 43 Praha 2 (demodept@natur.cuni.cz). Redakční příprava a zabezpečení: Hlavní výbor ČDS, odpovědná redaktorka Ludmila Fialová; neprodejné. Vychází 3x ročně.